

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENHEYII 'BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan nei yene yiihu diɔ legbɔɔba laa, tɔlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lɔnɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diɔ peli kweiwoo boi, diɔ laa di maameni la, yi di hwa ke ɲeimaɔɔn da mɔɔn di hu, bɛ kele yenenuan kaa bɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan nei yeneyii hu bɛ maane maa ɔ kɔnwɔ, hɔge nukan hwɛpa pɔnɔ hwɛ gwei tɛgɛ hemɛi ɔi hu ɲeitɔɔnwɔn diɔ.

A ke lɔɲaa kele yepɔɔ gehu bɛ maane gu hwanɲa tɛgɛ bɔi.

A ke lɔi kele hu nuan bɔwoo ba, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɛtɔɔɔ yii lɛlɛ ɲeikulo, ye pɔnɔ ye di wɔɔ yii ɲaane legbɔɔba laa hui.

A ke yene lɔi kele da ɲɔɔ kɔɔn gɛnɛi bɛ di liimu ɔ hɛgɛ nɛgbɔɔba lelei da tɔɔi gaa nei yene yii hu maa mɛni bai.

A ke gilipahie tɔɔi ti hwilɔn nukan dɔɔi da ɲɔɔ legbɔɔba laa bɛ ge, ɔlɛ yabɔ ke a di liimu hɛgɛ a gbɔɔkɔɔ, yili bɛ a ge lɔi kele diwɔɔ ɲaakɔɔn gɛnɛ ɔ bɔ yene.

Maane nuteitei, ɔ make a kɔɔma yipaa di gɔl diɔ, maakwɛli, da hutɔ bɛ da nɛgbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan nei yeneyii hu di hee di kpanɲa kenaa kele bɛ, ɔ make bɛyi ɔ wɔ ɲaawoobɔ kaa lai, yili kele bɛ gei yene bilibili gemɛi ɲɔ ɲaakɔɔn gɛnɛi ɲɛi zea kaa Amɛlik lɔi hui, ɔ dɔn ɲaa ɲɛi laa a kɔɔ kɔɔlaa ɲɔ holo pou (10) gwɔlan nwaatɔɔn pulu ɲun meinan yenan kɔu mɛihaaba (1948).

Dɔn ɲoo toloo 1

Nukan gele kaa pɔlɔ kaa tanɔn, yiliba nu kɔle maawiyɔ pɔlɔ da tɔɔi gaa nei yeneyii hu kɛpɔlɔ kaalɔ tanɔn; di kɛmɛni a nukan ɲaa bɛ gɛ hwɛkɛli wɛlikɛmaa ɔ lɔ di luwai.

Dɔn ɲoo veelɛ 2

Dɔn ɲɛi huwoo kaa nukele ba tanɔn, guloju hwɛ ma ye ɔ ke a huwu mɛni, gu kɔɔ kɛpɔlɔ, gu lawoo, ɲaala mɛni kenaa bɔlɔ, kilipahie huwu lɔpe, ɲɛi hu yii bɔ pɔlɔ ba, hɛn jɔɔbɔ pɔlɔ ɔ da nukaapɔlɔ da zɛgei, ye ɔ ke a hulonu da nɛnu yilipulu, ye ɔ ke lɔi gaa gbɔɔba ju mun, ye ɔ ke a lɔi yi gaa nii mɔlan nɔi yemu a ju mun dɔn ɲɛi huwoo kaa nukele ba tanɔn.

Dɔn ɲoo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ɔ yeneke, ɔ legbɔɔba laa hɔɔbɔ, ɔlɛ gbinimaa ye kɔɔɔ.

Dɔn ɲoo naan 4

Nuta hwa peli lɛi lualaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huɔu lɔpe da kɛ.

Dɔn ɲoo nɔɔli 5

Di hwə kia pai nuta mənɔɔboi, di hwə kia pai mɛni ɲaanwana laai nuta ɓa, yi a nu kulo nulaa hu əlɛ ɛyɛ mɛlɛkɛ ma.

Dɔn ɲoo mɛida 6

Kɛnɛ lɔpɛ geɛ, maanɛ nu keɛ ɲɔ kaa lonna, ə kɛ a ɔɔlɔn ɲaa ma.

Dɔn ɲoo mɛihwɛɛ 7

Nu keɛ pɛliai a ge tɔn niila ɲɛ tɔn mɛi. Nu keɛ hon bɛlɛ kaa tanɔn nukan maatɔn ɲɛi liila.

Dɔn ɲoo mɛihaaba 8

Maala kaa nukele yei ə li kititəŋə pɛɛ la; a gaa yɛ maamɛni yɛ ə piliju.

Dɔn ɲoo mɛinaan 9

Di hwa nu too gahwə ɲa, yi ɲun və mai. A wwalakɛti di maakwiya ɲɔɔ lɔɔba gahwa mɛni ɲɔɔ pɛlɔhu.

Dɔn ɲoo bou 10

Maala ka nukele yei, ə ɲɔɔ tian makɔɲɔ kititə ŋə pɛɛla, əlɛ dian ti ə kɛ a ɔɔlɔn ɲaa ə makɛ mɛni lɔpɛ daa zenwuɔn.

Dɔn ɲoo boukɔutanɔn 11

1. Nui lɔpɛ da mɛniɲɔɲɔɔ laahe ɲuɔ, mɛniti hwa pɛli kɛi a ɲɔn, yi ɲɔn ti hwə ɔɔlɔn ni ponɔɲa kitikɛpɛɛ la, maakɔɲɔnuaan ɲɛi ɓa.
2. Tɔn hwa pɛli nui lɔpɛ honji mɛnita ɓa yiyai mɛni ti kɛi lowai, dɔn ti hwə kɛ laali; yilipulu mɛnikɛi lowai tɔn mə a laa nui ti mɛi, ə makɛ a kwia.

Dɔn ɲoo boukɔu hwɛɛ 12

Nuta hwa naa lɔ mɛlan ɲii pɛlɛ hu, lɔ kpɛli-kpɛli, ɲɛi bɛɛn mɛni hu, da gbiniba mɛni tamaa hu, naa kala pɛlɛ ɲɔ.

Dɔn ɲoo boukɔu haaba 13

1. Maala kaa nukele yei ə hiə a niibapɛlɛ, əlɛ ə he niiba kɛnaa ɲɔ lɔi hu.
2. Maala kaa nukele yei yɛ pɛli kulɔi lɔi lɔpɛ hu, ə makɛ gbɔɔ lɔi, əlɛ ə pənə ə ɲa gbɔɔ lɔi ti hu.

Dɔn ɲoo boukɔu naan 14

1. Nui lɔpɛ da ɲɛikɔu kpɔlu jɛɛi, maala kaa ɲɛi ə maakilɛ lɔi takpɛli hu, yiyan nɔiti a pɛli ɲɛɛ hee mu.
2. Maakilɛlaa ti hwa pɛli tɛŋɛi mɛni nɔɲɔn kɛmun gbɔɔkpɔ ɲɔ yi hwə ɓa lɔi ɲun ma mɛniɲɔɲɔn da kaala.

Dɔn ɲoo boukɔu lɔɔli 15

1. Maala kaa nukele yei ə lɔi lonna hɔɔɔɔ.
2. Di hwa pɛli lɔilonna kulɔi nu yei hulu mɛni hu əlɛ maala hwə ɲɔɔ nu yei hwə ɲɔ lɔilonna maahwalin.

Dɔn ŋoo boukɔumɛida 16

1. Nɛɛnu da hulonu da hɛli kpilayela da di laɲayela da pɛli heei di kepɔ guloju hwɛ ma yɛkɛ la a huɔu mɛni, lɔilon na mɛni, ɛlɛ yala pɛlɛ mɛni. Di pɛliɛ a di ke niibo ti hu, ɔ make di taɣai lowai.

2. Lɛgbɔɔba da laana bɛ a hilɛtai laa ma.

3. Pɛlɛn mɛ bɛ a kpɔmaayi hɔɔɔma, ɛlɛ maala ka nei gbɔmayii ti da nɔi nɛitɔwɔ nuaan di maakɔŋɔn.

Dɔn ŋoo boukɔumɛihweelɛ 17

1. Nukan lɔpee jɔlɔbɔ hɛn gaa a bɔɔ, ɔ make g boukɔuaa kpɔn ju.

2. Di hwa nu yee kpilan di hwɛ jɔlɔbɔ hɛn gulo nei.

Dɔn ŋoo boukɔumɛihaaba 18

Nui lɔpee a pɛli gbɔwɔ kilipahia kɛi, niiba yiiɔ pɛlɛ hu. Mukulaa bɛ a pɛli niiba kalan gɛi, ɔ niiba yiiɔ juwu yii bɔ pɛlɛ hu.

Dɔn ŋoo boukɔumɛinan 19

Maala kaa nui lɔpee gɛlɛ yɛi ŋɔɔ kilipahie lɛ ɔ gweiwoobo, ɔ gilipuju kwɛli, ɔ jɔlɔbɔ ɔ nɛi nuta kpɛli ŋaa dia kɛnakele yi ŋɔɔ hwa kɛ ju.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ 20

1. Maala kaa nukele yɛi ɔ ŋundɔ kɛ, ɛlɛ ɔ kpɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yee kpɛlan di hwɛ nɔ kpɔn ju.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yɛi, ɔ tɔɔi hɔlɔbɔ ŋɔɔ lɔi ŋawoobo mɛni hu, a wala kɛ a yaa kpini, ɔ kɛ nui a nɛɛ lɛmai.

2. Maala kaa nukele yɛi, ɔ kolokɛ gahanama bɛ ŋɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bɛtlɛ hwa tɛɣɛ mɛlan ma.

3. Lɔilonnii kilipahia pɛlɛ bɛ lɔi ŋawoobo a kuloju. Gilipahia ti a kɔlɔn nɔi nɔi ŋawoobo nuan hɛ luwai a kɛ a nɔi kwei nuan kɛlɛ laamaawoo.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔuweelɛ 22

Nu kele kɛmɛni a kpɔnɔyui bɔ mun mɛ gɛ, yɛ kɛ kpɔn ninimu. Ninin ti bɛ maanɛ ɔ pa bɔ a yeelaholon; yɛlɔgei, kaalɔnaa, ɛlɛ mɛni kɔlɔn ŋa.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yɛi ɔ kolo kɛ, ɔ niiba kolokɛ tɛlinmo da ŋaanɛ pɛlɛ mɛi; ɔ gɛ hwɛ pa kɛ a nui kolo hwa ma.

2. Nu kɛkolo bɛ maanɛ di zalama; ɔ kɛ a hulonu da nɛnu.

3. Kolokɛmun lɔpee a pɛli kolokɛnuaan maakɔŋa kpɔn naai; a wala kɛti ɔ to da hu.

4. Kolokɛmun nɔpee maala kaa nei ɔ viitɔ, ɔ niiba pɛlɛ ŋaa kɛ. Gɛ kolo kɛi nowai ŋɛn ɔ kɛ a dɔɔ; ɛlɛ yilipulu ŋɔɔ hwitɔ lowai yɛ hala ma.

Ɖɔn ŋoo bouhwweele kɔu naan 24

Maala kaa nukan nei ŋɔɔ yii ə kɛ a bɛliya ju, ɔɔɔɔ hwə toa pono, yaa da nainuaan di kɛ di ɲaane hu; yii hwilɛnna: kɔnɔn mɛni, maayilimɛni, yii mɛni, da hali mɛni, bɛlɛ di maamɛni walawala ɲɛi kulo mɛni kele ba.

Ɖɔn ŋoo bouhwweele kɔu lɔɔli 25

1. Kolo a wala kɛ nei, ɲɔn a pɛlɛma, kolo hwaa kpɛ nei, kalanɛnnaa a ɲɔɔɔɔ, a ɲɔɔ, a wala kɛti mɛni ta kpɛli a pɛlɛma, yi hwa pɛli gbɔɔmu, maala kaa nei yi maakpɔmaa ə bo.

2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yɛi di kpɔmaa hɔɔɔɔ. Gbɔmaa ti a pɛli kɛi logele ba, ə make a wɛlilon.

Ɖɔn ŋoo bouhwweele kɔu mɛida 26

1. Maala kaa nukele yɛi di jutɔ. Jutɔ ti hɔɲɔ hwə ma, yi kpɔ hwilɛn maakwɛli kɔwɔɔɔ ba. Maane kolo maakwɛli lakwɛli ə kɛ kɛna kɛlɛ. Maane lakwɛli kɛnɛ kɛɛ laa ə kɛ kɛnaa kɛlɛ tɔwɔ, nui lɔpɛ gɛ hwaɲa a kɛ ɲɛi.

2. Maakwɛli ŋun ma ya baa ə nukan holoon naa bo, ə dɔɔ gaa ɲɛi yɛnɛ yii hu maawiyɛ. Ya bə maane ə wooman, ɲɛimaa hwɛli, da wɛlikɛmaa di lɔ lɔi kɛlɛ lowai, huwu ɲaa kɛlɛ lowai ə gɛ liila ə kɛ diyɛi.

3. Maala kaa a longaanuaan yɛi di di loni hutɔ pɛlɛ lɛn.

Ɖɔn ŋoo bouhwweele kɔumɛihweele 27

1. Maala kaa nukele yɛi ə gɛti kɛ nɔi ŋɔɔ tɛtɔwɔ laa kpaalɛ mɛi, ə pɛlima ə dɔɔ kulo.

2. Maala kaa nukele yɛi bɛlihɛn, gulohɛn, maa ə kɔɲɔ.

Ɖɔn ŋoo bouhwweele kɔumɛihaaba 28

Maala kaa nukele yɛi, ə gɛtikɛ, yɛ dɔn ŋooŋaa ɲɛi bo di lɛ di kpaalɛ mɛi.

Ɖɔn ŋoo bouhwweele kɔu mɛinaan 29

1. Nu yaakpɛli gɛti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔɔɔɔ gbɔmaa yii ti bə a pɛli ŋɔɔ nukan naa laakuloi a nele.

2. Tɔɔi gaa nu yɛi yɛnɛyii hu da ŋɔɔ lɛgbɔba laa, maala kele hɔɔɔɔɔ ɲɛn lɔ gaama, ya baa a mɛlaa diwɛi kɔwɔɔɔi, kpɔmaa yii hu yi hulu mɛni hwə laa.

3. Maala ɲaa ti da lɛgbɔba ɲaa ti, gɛ pɛlɛ hwa pɛli kɛi a juwu takpɛli yi yɛnɛ kele puɔ geba hwə mo li.

Ɖɔn ŋoo bouhaaba 30

Kpalɛ ta kpɛli hwə laa yi a pɛli dɔn ɲaa ɲɛi maamɛni piliju, yɛ nu ŋɔɔ tɔɔ gaa ɲɛi yɛnɛyii hu da ŋɔɔ lɛgbɔba laa kuloi ɲɛi: yɛ ə kɛ a lɔi, a kpɔn, ə make gu tɛitɛi.